

Det Moderne Gennembrud

Formålet med dette forløb er at styrke elevernes kritiske sans gennem en undersøgelse af Det moderne gennembrud og perspektivering til vores egen samtid.

Når I har afsluttet forløbet, har eleverne bl.a. arbejdet med:

- Begrebet 'nybrud'
- Kvindesyn dengang og nu
- At sætte noget til debat
- At sætte lyd til historiske kunstværker
- Statements og bannerproduktion

Kunstværker brugt i dette forløb

Vinteraften i en skov af Vilhelm Kyhn

Sat ud af Erik Henningsen

En bjergbestigerske af J.F. Willumsen

Desolation of the Beast af Kirstine Roepstorff

Udarbejdet af SMK Connect

Klassetrin

Udskoling

Fag

Dansk

Indhold

6 lektioner og 15 minutter

Maleri af Vilhelm Kyhn

Vinteraften i en skov

Til fri brug

VÆRKTYPE

Maleri

TEKNIK

Olie på lærred

DATERING

1853

DIMENSIONER

1305 x 1965 mm (Netto)

Vinteridyl

Hvis du lukker øjnene og forestiller dig en rigtig vinterdag, minder den måske om maleriet her? Sneen ligger tykt og blødt henover landskabet, himlen er frostklar og bliver farvet rosenrød ned mod horisonten, hvor solen går ned mellem de nøgne træer. Grene og kviste står i knivskarpt relief mod den klare himmel. En hestetrukken kane bevæger sig rundt om hjørnet og ind i landskabet, hvor alt ånder fred og ro. Bag den frosne sø står en flok rådyr, de lader sig ikke forstyrre af kanen og de to mennesker, der glider forbi. En vaskeægte vinteridyl.

En symfoni af farver

Selvom motivet forestiller et iskoldt landskab, hvor den hvide sne og de sorte træer og grene dominerer, så har maleren skabt balance ved også at betone de varme farver. I vejen, hvor kanesporene blotlægger jorden under sneen, i de nøgne buskes fine lysebrune netværk, i den synkende sols genskær på den frosne sø, og i himlens toner fra lys gul over orange til dyb rosa og violet.

En gammeldags maler?

Vilhelm Kyhn malede i en lidt konservativ, nationalromantiske stil. Til gengæld var han én af de få mandlige kunstnere, der brugte tid og kræfter på at undervise samtidens kvinder i at male. I 1800-tallet kunne de ikke få lov til at gå på Kunstakademiet ligesom mændene. Kyhn tilbød privatundervisning til en række af de kvinder, der blev vigtige kunstnere under Det Moderne Gennembrud, blandt andre Anna Ancher.

Inspirationsord

- Idyl
  - Vinter
  - Sne
  - Træer
  - Landskab
  - Kolde og varme farver
  - Nationalromantik
-

Maleri af Erik Henningsen

Sat ud

Til fri brug

VÆRKTYPE

Maleri

TEKNIK

Olie på lærred

DATERING

1892

DIMENSIONER

1580 x 2205 mm (Netto)

Håbløshed

På gaden står en familie med alle deres møbler og indbo, husgeråd, noget tøj, en dyne og en pude. Kvinderne – den gamle bedstemor, moren og hendes lille pige – venter på, at familiens forsørger, manden på fortovet, bliver færdig med at diskutere med ordensmagten. De er blevet sat ud af deres lejlighed, og optrinnet overværes af to af gadens øvrige beboere, der er standset midt i snerydningen. Vi befinder os i København, i Blågårdsgade på Nørrebro. Det er vinter, og gråvejret understreger den trøstesløse stemning. Har familien nogen steder at tage hen? Hvad ville man gøre, hvis man stod i en lignende situation?

Samtidsreportage

Mange i den voksende arbejderklasse havde elendige levevilkår i 1880'ernes København. Tidens forfattere fulgte Georg Brandes' opfordring til at "sætte problemer under debat". Men kun ganske få malere valgte motiver, der afspejlede de store sociale og politiske brydninger. Erik Henningsen lavede samtidsreportager, der ligesom Sat ud er følelsesbetonede historier, som beskueren kan føle sympati for. Kunstnerne opfordrede ikke til revolution, men til indlevelse, med førfilmiske greb som close up, gestik, blikfang og realitetseffekter, der skulle fange beskuerens opmærksomhed. Det virkede dengang, og det fungerer stadig effektivt.

Inspirationsord

- Udsat
  - Fattigdom
  - Industrialisering
  - Klasseforskel
  - Håbløshed
  - Samfundsstruktur
  - Sympati
  - Det moderne gennembrud
-

Opgave

Fra idyl til realisme

⌚ Under 1 lektion

Man kan næsten høre det, når man siger det: Det Moderne Gennembrud. Der sker et brud med noget! For at forstå, hvad der bliver brudt med, kan det være en god idé at undersøge kunsten fra perioden inden, nemlig den danske Guldalder. Eleverne skal i denne opgave sammenligne to kunstværker fra hhv. Guldalderen (Vinteraften i en skov, 1853, Vilhelm Kyhn) og Det Moderne Gennembrud (Sat ud, 1892, Erik Henningsen).

Sammenlign to værker

🕒 15 minutter

I kan naturligvis også vælge andre værker fra Guldalderen og Det Moderne Gennembrud

1. Lad eleverne se godt på de to værker. Bed dem om at notere, hvad de lægger mærke til. Fx stemninger, farver, detaljer, kropssprog m.m.
2. Sammenlign de to kunstværker. Se både på ligheder og forskelle.
3. Hvordan adskiller kunsten fra Det Moderne Gennembrud sig fra Guldalderkunsten?

Vinteraften i en skov, 1853, Vilhelm Kyhn

Sat ud, 1892, Erik Henningsen

ISKAL BRUGE

- 2 værker
- Papir
- Blyant

Kunstværker

Titel

Vinteraften i en skov

Kunstner

Vilhelm Kyhn

Titel
Sat ud

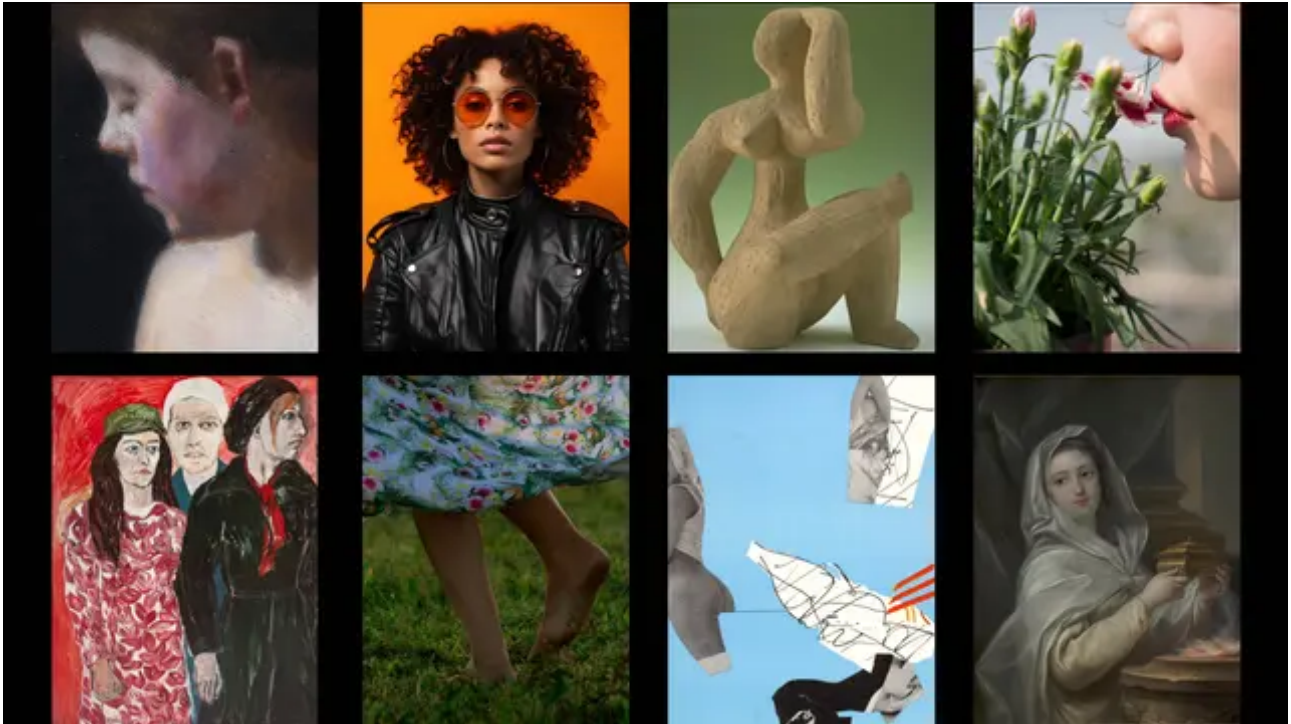
Kunstner
Erik Henningsen

Opgave

Et nyt kvindebillede

🕒 1 lektion

I slutningen af 1800-tallet kom der fokus på kvinders rettigheder. Debatten om kvinders rettigheder kom til udtryk mange steder – fx begyndte man at diskutere, hvordan korsettet var et symbol på det, der holdt kvinder tilbage i samfundet. I stedet blev den såkaldte reformkjole indført. Det var en løstsiddende dragt, der gav plads til bevægelse.

I denne opgave undersøger vi maleriet *En Bjergbestigerske* fra 1912, malet af J. F. Willumsen, der arbejdede i tiden efter Det Moderne Gennembrud. Her præsenterer han os for et nyt kvindebillede. Igennem undersøgelse af et historisk værk forholder eleverne sig til et nybrud i kvindesynet dengang, kort før kvinder fik stemmeret i Danmark. Det kan perspektiveres til nutidens kvindesyn.

Hvad skete der i samfundet i den periode?

🕒 1 lektion

- Bjergbestigersken peger frem mod en ny opfattelse af kvinder. Eleverne skal arbejde sammen i grupper og undersøge, hvad der sker i samfundet i perioden for maleriets tilblivelse.
- Gruppen går på internettet og finder mindst 2 emner, de synes er interessante.
- Klassen deler og begrundet deres valg

I SKAL BRUGE

- Computer med internetadgang

Kunstværker

Titel

En bjergbestigerske

Kunstner

J.F. Willumsen

Kvinderne i dag

🕒 Ikke oplyst

- Hvilke opfattelser er der af kvinder i dag?
- Søg på internettet og find fotos med eksempler på, hvordan kvinder bliver iscenesat eller iscenesætter sig selv.
- Print billederne ud og hæng dem op i klassen
- Eleverne cirkulerer og kigger på billederne
- Hvilken opfattelse har I af de kvinder, I har valgt?
- Skriv et stikord på en post-it og sæt dem rundt om billederne
- Hvilke opfattelse stikker ud, hvilke går igen?

ISKAL BRUGE

- Værket
  - Computer med internetadgang
  - Udprintede billeder af nutidens kvinder
  - Post-it
  - Blyant
-

Opgave

Lyden af et gennembrud

🕒 1 lektion

Mange kunstnere i Det Moderne Gennembrud var interesserede i at fortolke og iscensætte virkeligheden mere rå, både ved at skildre bønderne på landet, men især de fattige arbejderes dagligdag i storbyen. I denne opgave skal eleverne dykke ned i et værk fra perioden og skabe lydlandskaber, der giver værkerne en ekstra sanselig dimension.

Lydlandskab

🕒 1 lektion

Udvælg et værk

- Opdel eleverne i grupper og bed dem om at søge på værker fra Det Moderne Gennembrud i [SMKs digitale samling](#).
- Eleverne udvælger et værk, der fanger deres interesse.
- Spørg dem: Hvorfor fangede netop dette værk jeres interesse? Hvad lagde I mærke til?
- Lad eleverne kigge grundigt på værket og beskrive det med deres egne ord. Spørg fx: Hvad forestiller det? Er der specielle detaljer, som fanger jeres opmærksomhed? Hvilke stemninger findes i værket? Hvad får værket jer til at tænke på?

Sæt lyd på værket

- Sæt gang i en auditiv/lydlig tolkning af værket ved at lade eleverne forestille sig og notere mindst 6 lyde i værket.
- Eleverne skal nu finde og sammensætte lydene. Åbn [Skoletube](#) og find programmet [WeVideo](#). Her skal eleverne lave deres egne lydspor – de kan både optage lyd selv eller bruge programmets bibliotek og finde lyden af f.eks. fuglesang, fodtrin eller ild. Der er også mulighed for at finde musik, som de synes passer til stemningen. Lad eleverne være kreative! Nogle lyde kan være mere fremtrædende, komme forskudt eller overlappe.
- Du kan lade eleverne bruge programmet [Findthetune](#), hvor de kan finde endnu flere lydeffekter og gratis musik.
- Husk at bede eleverne uploade deres kunstværk som baggrundsbillede, inden I eksporterer filerne.
- Lad eleverne præsentere deres værker og lydspor for hinanden. Hvilke lyde fandt de – og hvorfor? Hvordan påvirker lydene oplevelsen af kunstværket?

Se en guide til hvordan du bruger WeVideo [her](#).

I SKAL BRUGE

- Computer med internet

- Mobil/lydoptager
-

Opgave

Sæt noget til debat

🕒 1 lektion

Idéen om "det moderne" blev bl.a. formuleret af forfatteren og kritikeren Georg Brandes i et foredrag i 1871. Her krævede han, at det danske kulturliv åbnede dørene for udenlandske strømninger og begyndte at "sætte problemer under debat" i kunsten og litteraturen. Ulighed mellem køn og klasser, fattigdom og moral var noget, man diskuterede i 1800-tallet, men det er også emner, vi diskuterer i dag.

Find debatindlæg

🕒 1 lektion

Debatten om, hvordan vores samfund skal indrettes, fylder i de fleste medier. Alt fra klimakrise, skattetryk, ligestilling, lange dage i folkeskolen til afgifter på biler – der er nok at tage fat på!

1. Bed eleverne om at finde et debatindlæg, der diskuterer et problem i samfundet i dag, og som de synes er relevant.
2. Kan de finde en artikel eller lignende, som modargumenterer debatindlægget?
3. Hvad synes dine elever, vi skal sætte til debat i dag?
4. Saml op i plenum.

ISKAL BRUGE

- Computer med internetadgang
-

Desolation of the Beast

VÆRKTYPE

TEKNIK

DATERING

DIMENSIONER

5200 x 7120 mm (Netto)

Flag og statements

Stars and stripes, karatefilmstjernen Bruce Lee på hovedet, Che Guevara, dødningehoveder og motorcyklister, cannabis og Metallica. Christianias tre gule prikker, dyreplakater med pailletter. Store bannere med statements. *Your comfort is destroying my comfort. My rules eliminate your rules.* Midt i det hele trykt på sølvfarvet stof står to suffragetter, engelske kvinderettighedsforkæmpere, med strejkeskilte.

Materialer og modsætninger

Kirstine Roepstorff har skabt en stor stofcollage af modsætninger og politiske udsigelser hentet fra populærkultur, historiens brændpunkter og teenageværelser, og der er referencer til både den vestlige, arabiske og asiatiske verden. En global collage, hvor de slagfærdige udsagn møder glimmer og kunstige blomster. Din frihed undertrykker min frihed, men hvem taler vi om? Værket pendulerer frem og tilbage mellem noget universelt og noget individuelt. Roepstorff arbejder ofte med collage, og i de senere år også med skulpturer og installationer, hvor hun undersøger magtstrukturer i fortid og nutid.

Inspirationsord

- Collage
  - Protest
  - Sampling
  - Materialer
  - Ideologier
  - Statements
  - Tekstil
-

Øvelse

Brainstorm med bold

🕒 15 minutter

Formål

At kickstarte et emne eller en værksamtale og sætte retningen for undervisningsforløbet og gode diskussioner.

At etablere et fælles rum for diskussion af emnet/værket.

At alle elever kan komme til orde, og der hverken er rigtige eller forkerte svar.

At alle bliver lyttet til.

At tale om indtryk på en alternativ måde.

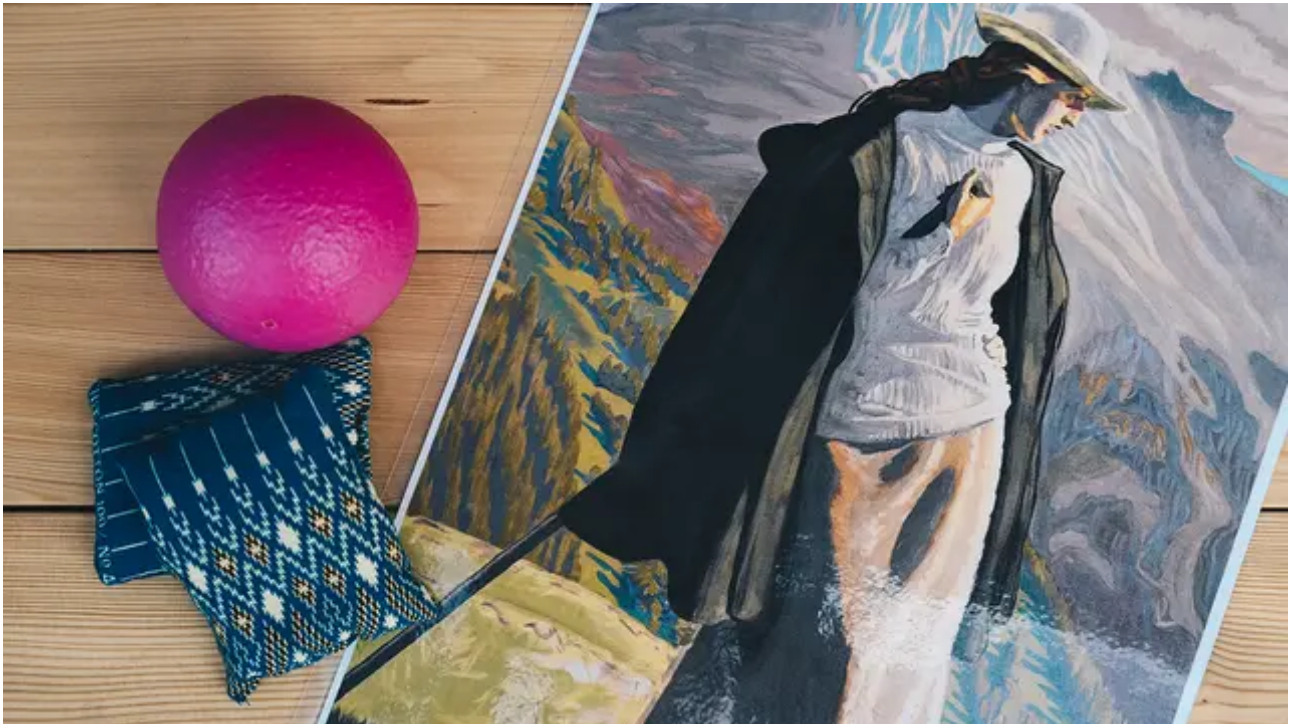
Sådan gør I

Lad eleverne sætte sig i en rundkreds og start med at klargøre præmisserne for øvelsen: Nu stiller jeg et spørgsmål, fx "Hvad er kærlighed?". Den jeg kaster bolden til skal svare med ét ord og bagefter kaste bolden videre til en ny, osv. Alle skal have bolden min. én gang.

Afhængigt af tid kan man efter en omgang stoppe op og vende det hele lidt på hovedet. Hvis alle elever fx har talt om kærlighed som godt og dejligt, kan man selv nuancere forståelsen ved at tilføje "ulykkelig kærlighed/hjertesorg/skilsmisse" etc.

Opsamling

I opsamlingen er det vigtigt at inddrage de ord og pointer, eleverne fandt frem til under øvelsen, fx "at kærlighed er både ulækkert og dejligt". Brug elevernes besvarelser som udgangspunkt for en videre diskussion.

I SKAL BRUGE

- Et kunstværk eller et begreb
  - Bold, rispose eller lignende
-

Opgave

Kritik og kamp - lav dit eget banner

🕒 2 lektioner og 30 minutter

I Det Moderne Gennembrud kritiserede man især de tre K'er: kirke, klasse og køn. Man kritiserede kirkens magt i samfundet og begyndte at sætte spørgsmålstejn ved, om der virkelig ventede et paradys efter døden. Man kritiserede ulighed i samfundet og prøvede at forbedre arbejderklassens status og levevilkår. Og man begyndte at stille spørgsmål til, om kvinder virkelig var så forskellige fra mænd, eller om de måske skulle have samme rettigheder.

Med nutidens blikke skal eleverne i denne opgave forholde sig kritisk til samfundet og give stemme og plads til mennesker, der ikke er så synlige i den danske offentlighed. De skal producere statements og bannere. Eleverne kan finde inspiration i Kirstine Roepstorffs værk *Desolation of the Beast* (2002).

Stemmeret

🕒 30 minutter

Danmark bliver officielt et demokrati og får sin første grundlov i 1849. Det vil sige, at det ikke længere er kongen, der har den enevældige magt efter 1849, men at folketinget vælges demokratisk.

- Undersøg hvem der egentlig fik stemmeret i 1849. Hvem kunne stemme, og hvem kunne ikke? Hvornår fik kvinder stemmeret?
- Hvem har ret til at stemme i dag?

I SKAL BRUGE

- Computer med internet

Lav jeres egne bannere

🕒 2 lektioner

- Eleverne skal, i grupper på 3, agere talerør for de af byens borgere, som de ønsker at give særlig opmærksomhed. Det kunne fx. være småbørnsfamilier, butiksejere, pensionister, landmænd, hundelufftere etc.
- Det kan være lidt grænseoverskridende at interviewe/blive interviewet af folk, man ikke kender. Eleverne skal forberede sig godt, inden de rækker ud til folk.
- Tal sammen i klassen om hvordan man henvender sig til fremmede mennesker på en god måde? Hvad ønsker man at få svar på? Hvordan stiller man gode spørgsmål? etc.
- Du kan lade grupperne afprøve forskellige former for henvendelser: direkte interview, spørgeskema, afstemning etc.
- Eleverne researcher og indsamler oplysninger. Hvem ønsker de at repræsentere og give en stemme?
- Eleverne designer et banner, der repræsenterer de personer, og udvælger på vegne af personerne et udsagn de vil have ud i verden.
- Lad grupperne fremlægge deres arbejdsproces og bannere.
- Saml bannerne til et fælles flag og hæng det op i klassen eller i et af fællesarealerne på skolen.

ISKAL BRUGE

- Stof
  - Nål
  - Tråde
  - Symaskine
  - Maling
  - Pensler
  - Diverse materialer til udsmykning
-

Om SMK Connect

SMK Connect gør den kunstneriske kulturarv levende og anvendelig for landets elever. Det sker via modulopbyggede, nøje tilrettelagte undervisningsforløb, der kan bruges direkte i underviserens planlægning.

Udgivet under CC BY-SA